

ZALA MEGYE TELEPÜLÉSEINEK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA 2007-BEN

Bevezető

Zala megye jellemzően kistelepüléssel rendelkező megye, ahol a városok fele 10.000 fő alatti lakosságú kisváros, a községek fele 500 fő alatti kistelepülés. A megye lakosságának (294.830 fő) 55 %-a a 9 városban él, 45 %-a 248 községben.

Zala megye 257 települése közül 2007-ben **9 város és 84 község működtetett nyilvános könyvtárat**. A többi (elsősorban az alacsonyabb lakosságú) településen a fenntartó önkormányzatok a városi könyvtártól, illetve a megyei könyvtártól rendelték meg a mozgókönyvtári szolgáltatás keretében. Ezek a helyek (a községek 65,5 %-ban) könyvtári szolgáltató helyet biztosít az önkormányzat. A felhasználó szempontjából a könyvtári szolgáltató helyek ugyanazt a feladatot látják el, mint a könyvtárak, de a munkák nagy részét (a beszerzést, feldolgozást, szállítást és más feladatokat) a szolgáltató könyvtár végzi.

Fontos tényező, hogy szinte valamennyi településen van könyvtár, vagy szolgáltató pont. A Zala megyei Könyvtári Szolgáltató Rendszer lehetővé teszi, hogy a városokban és a legkisebb községben élő lakosság ugyanolyan minőségű könyvtári szolgáltatást vegyen igénybe a lakóhelyén. Hiszen ma már bármilyen új könyvre, folyóírára, vagy akár CD-re, DVD-re van szüksége a felhasználónak, azt a lakóhelyének a könyvtárába betérve igénybe veheti akár azonnal, vagy néhány nappal később (ha a kért dokumentumot más könyvtártól kell átkérni).

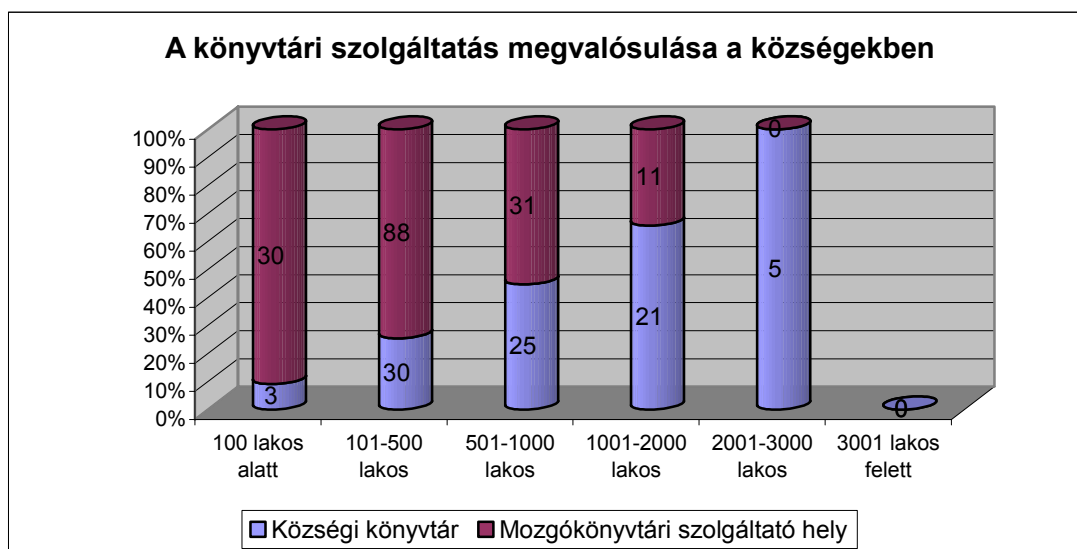
A települések könyvtári ellátásának formái Zala megyében

A települések könyvtári ellátása változatos képet mutat: a városokban összesen 12 önkormányzati fenntartású könyvtár működött. **Zalaegerszegen 4 önkormányzati fenntartású könyvtár**, köztük a Megyei Közgyűlés fenntartásában a Deák Ferenc Megyei Könyvtár, a város fenntartásában a József Attila Városi Könyvtár és 2 városrészi ellátást biztosító könyvtár, az Apáczai ÁMK Könyvtára és az Izsák ÁMK könyvtára. Ez utóbbiak kettős funkciójú könyvtárak, iskolai könyvtári feladatot is ellátnak.

A községek tekintetében látható, hogy a nyilvános könyvtárat fenntartó önkormányzatok száma egyre kevesebb. A könyvtárfenntartás (elsősorban a legkisebb településeken) forráshiány miatt egyre nehezebbé vált az utóbbi években, ezért az önkormányzatok kihasználták azt a lehetőséget, hogy a nyilvános könyvtár megszüntetésével a többcélú kistérségi társulásokon keresztül mozgókönyvtári normatív támogatást vegyenek igénybe a szolgáltatás finanszírozásához. Míg 2006-ban 216 községi könyvtárat tartottunk számon, 2007-ben már csak 84 önkormányzat vállalta nyilvános könyvtár fenntartását.

	Város	Község	Összesen
Zala megye településeinek száma:	9	248	257
Zala megye önkormányzati könyvtárainak száma	12	84	93
Mozgókönyvtári szolgáltatást igénylő települések		160	160
Nincs semmilyen szolgáltatás		4	4

A legtöbb község -elsősorban az alacsonyabb lakosságszámúak - a mozgókönyvtári szolgáltatást vették igénybe. A mozgókönyvtári szolgáltató helyek 93%-a 1000 fő alatti településeken található. A 160 szolgáltató helyből csak 11 található 1000 főnél nagyobb lakosságszámú településen.

Az érvényben lévő megyei hálózati megállapodás alapján a községek könyvtári ellátásában 2007-ben is aktív szerepet töltöttek be a nagyobb városi könyvtárak és a megyei könyvtár.

A mozgókönyvtári feladatot 2007-ben Zala megye 5 kistérsége vette fel (a keszthely-hévízi, a lenti, a nagykanizsai, a zalaegerszegi és a zalaszentgróti kistérségek). A letenyei kistérség 2008-ban kezdi el ezt a szolgáltatást. 2007 végén a kistérségek átalakulásával további 3 új kistérség jött létre a megyében (a hévízi, a pacsai, és a zalakarosi), amelynek következtében a mozgókönyvtári szolgáltatás átszervezésére is sor került.

A szerződések alapján 2007-ben még működtek a **hagyományos ellátórendszerek** is, amelyek a nyilvános községi könyvtárak dokumentum-ellátását biztosították. A szolgáltatás anyagi forrása a községek befizetése és a Zala Megyei Közgyűlés hálózati támogatása volt. A négy városi ellátórendszerhez összesen már csak **39 községi könyvtár tartozott** (az elmúlt évben még 148 községi könyvtár rendelt meg ellátórendszeri szolgáltatást). A keszthelyi ellátórendszer 8 községi könyvtár (és 2 fiókkönyvtár), a lenti ellátórendszer 1 községi könyvtár, a zalaegerszegi ellátórendszer 2 községi könyvtár ellátását vállalta fel. A nagykanizsai ellátórendszer a térségben kialakult Nagykanizsai Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer keretén belül 28 községi könyvtár számára működtette az ellátórendszert. A 84 község könyvtár közül összesen 45 hálózati módszertani segítséget kapott a közeli városi könyvtártól, vagy a megyei könyvtártól. Bocska község állományellátásáról a körjegyzőségi központ, Zalaszentbalázs könyvtára gondoskodott.

2007-ben összesen 160 község választotta a **mozgókönyvtári ellátást** (könyvtári szolgáltató hely működtetésével), amelyhez központi normatív támogatás biztosít forrást. A Keszthely- Hévízi Kistérség 17 települése a Fejér György Városi Könyvtártól; a Lenti Kistérség 48 települése a Lenti Városi Könyvtártól; a Nagykanizsai

MŰHELY

Kistérség 13 települése a Halis István Városi Könyvtártól; a Zalaegerszegi Kistérség 47 települése a József Attila Városi Könyvtártól, 16 települése a Deák Ferenc Megyei Könyvtártól; a Zalaszentgróti Kistérség 13 települése a Fejér György Városi Könyvtártól, 6 települése a Deák Ferenc Megyei Könyvtártól rendelte meg a mozgókönyvtári szolgáltatást. A szerződött települések számára a szolgáltatással megbízott könyvtár biztosítja a dokumentum-ellátást (letéti ellátás formájában) és egyéb szolgáltatásokat. Tartalmában a nagykanizsai városi könyvtár „teljes körű könyvtár-ellátási” szolgáltatása eltér a többi szolgáltató könyvtár letéti jellegű szolgáltatásától.

A községek könyvtári ellátása 2007-ben

Szolgáltató könyvtár	A szolgáltatás típusa			Ellátott települések száma
	Ellátórendszer	Mozgókönyvtári ellátás	Hálózat-gondozás	
FGYVK, Keszthely	8	30	3	41
Városi Könyvtár, Lenti	1	48	1	50
FMKK, Letenye	0	0	21	21
HIVK, Nagykanizsa	28	13	11	52
JAVK, Zalaegerszeg	2	47	1	50
DFMK, Zalaegerszeg	0	22	8	30
Összesen	39	160	45	244

Összességében elmondható, hogy a községek könyvtári ellátottsága - elsősorban a mozgókönyvtári szolgáltatásoknak köszönhetően - javult. Év végén már csak 4 kicsi faluban nem volt semmilyen könyvtári szolgáltatás: Gombosszegen 39, Iborfián 21, Sényén 47, Zalaszetlőrincen 306 lakos él. (Közülük Zalaszetlőrinc és Gombosszeg jelezte, hogy 2008-tól bekapcsolódik a mozgókönyvtári ellátásba.)

A 96 önkormányzati fenntartású könyvtár közül 64 csak települési könyvtári feladatot látott el; **32 könyvtár az iskolai- és közkönyvtári szolgáltatást is biztosította.**

2007 végén a 4 városi könyvtárnak (Keszthely, Lenti, Nagykanizsa, Zalaegerszeg) és 2 községi könyvtárnak (Cserszegtomaj, Kehidakustány) összesen **18 fiókkönyvtára** (16 városi, 2 községi) volt. Adataikat a táblázatban a központi könyvtár statisztikája tartalmazza, külön nem közöljük.

Működési feltételek biztosítása

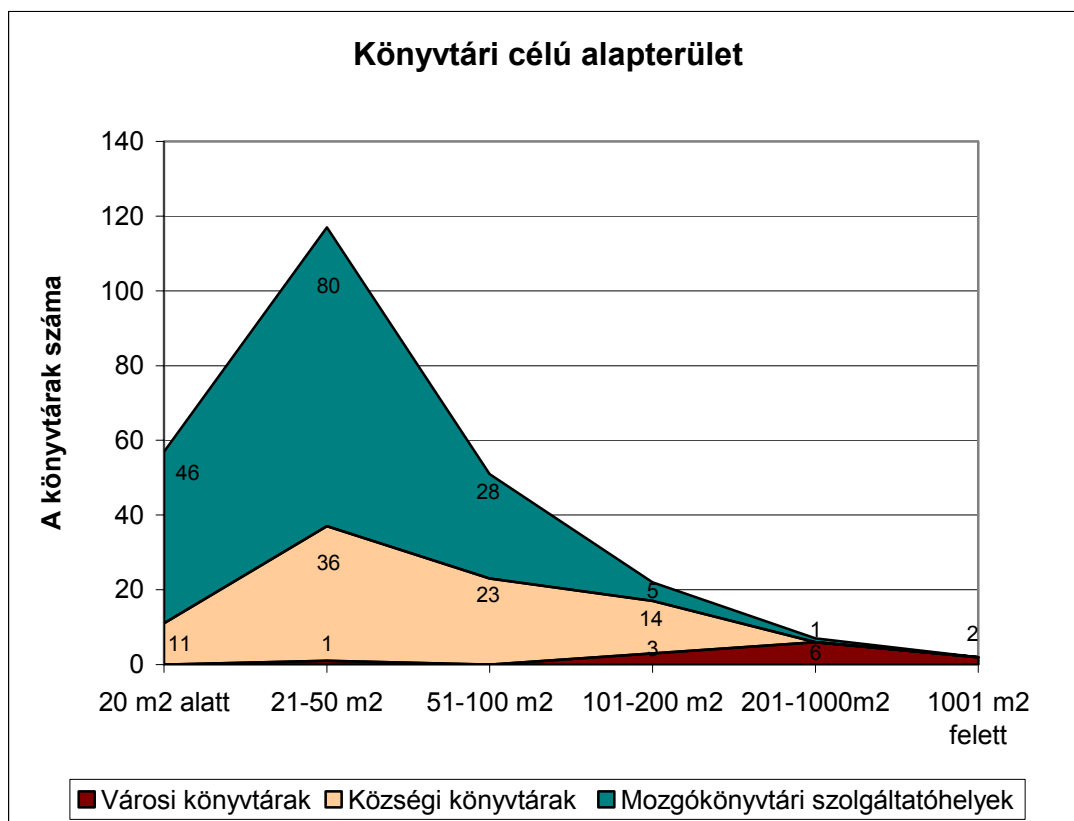
A megye valamennyi városi könyvtára, s mozgókönyvtári szolgáltató helye és 78 községi könyvtára egész évben működött; 7 községi könyvtár nem fogadott látogatókat az év folyamán. A községi könyvtárak közül 35 könyvtár működése meg-

MŰHELY

szűnt 2007 év végén, mert a település döntése alapján mozgókönyvtári szolgáltatást rendelnek meg 2008-tól. Így a mozgókönyvtári szolgáltató helyek száma tovább növekszik a községekben.

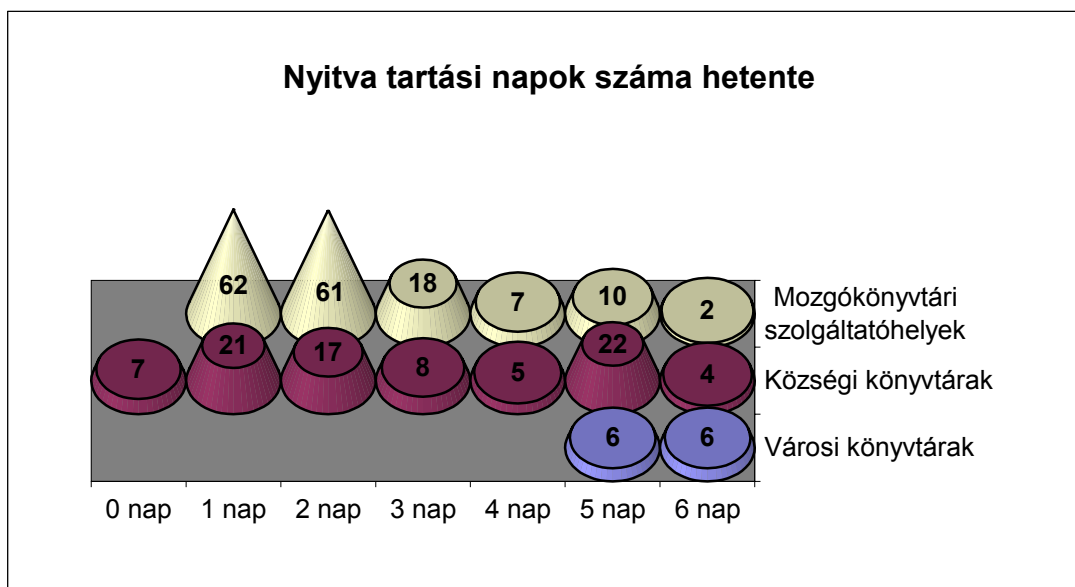
A könyvtárak elhelyezési és működési körülményei tovább javultak 2007-ben. A mozgókönyvtári normatív támogatásnak köszönhetően elsősorban a mozgókönyvtári ellátásban részesülő könyvtári szolgáltató helyeket újították fel.

A statisztikai számokat figyelembe véve a települések lakosságának könyvtári ellátása összesen 21.498 m² alapterületen valósult meg (2.152 m² növekedés).

A legtöbb községben a könyvtárhelyiség alapterülete kisebb mint 50 m²; a városi könyvtárak közül csak az Izsák ÁMK Könyvtára kisebb 100 m²-nél (mindössze 50 m²); a községekben 14 nyilvános könyvtár és 6 szolgáltató hely alapterülete haladja meg a 100 m²-t.

A nyitva tartási napok száma a községekben alacsony: 38 nyilvános könyvtárban és 123 szolgáltató helyen csak egy-két napot voltak nyitva hetente. Rendszeres napi nyitva tartás a kettős funkciójú (községi és iskolai) könyvtárakban és a teleházzal együtt működő könyvtárakban jellemző. 5-6 napos nyitva tartás a városok könyvtárain kívül a községi nyilvános könyvtárak 30%-ra és a mozgókönyvtári szolgáltató helyek 7%-ra jellemző.

A nyitva tartási órák száma a városokban működő könyvtárakban mindenütt 20 óra felett volt, 4 könyvtárban (Keszthely, Lenti, JAVK Zalaegerszeg, DFMK Zalaegerszeg) a 40 órát is meghaladta. A nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár 10 órával kevesebbet volt nyitva (37 órát), mint a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár és a Deák Ferenc Megyei Könyvtár.

A községi nyilvános könyvtárak 60%-a, a mozgókönyvtári szolgáltató helyek 77%-a 6 óránál kevesebbet tart nyitva hetente. 20 óránál magasabb nyitva tartás a nyilvános községi könyvtárak 20%-ára; a mozgókönyvtári szolgáltató helyek 2%-ára jellemző.

A könyvtáros munkakörben dolgozók száma a megye nyilvános települési könyvtáraiban összesen 177 fő, ebből városi könyvtárakban 109 fő dolgozik (teljes munkaidőre átszámítva 104 fő). A községi könyvtárak összesen 68 könyvtárost (teljes munkaidőre átszámítva 26 fő) jelentettek a statisztikában, mivel a megbízási díjas könyvtárosokról nem kellett adatot szolgáltatni. A könyvtári szolgáltató helyek kölcsönző személyzetének többsége megbízási díjjal végezte a feladatát (83 fő), részmunkaidőben hatvanketten, díjazás nélkül harmincegyen látták el feladatukat. A nagykanizsai kistérségben a szolgáltató Halis István Városi Könyvtár munkatársa végezte a kölcsönzést egy helyi kisegítővel közösen.

A községi könyvtárakban egyre javulnak a működési körülmények. Egyre több könyvtár épületét újítják fel, vagy költöztetik új helyre (pl. Borsfa, Kerkaszentkirály, Kiscsehi, Várfölde). A bútortatot is több könyvtárban felújították: Tótszerdahelyen például 1 millió Ft-ot nyertek erre a célra az NKA-tól. A mozgókönyvtári normatív támogatásból a legtöbb szolgáltató helyen megújult a könyvtárhelyiség, bútorokat, eszközöket vásároltak.

Ma már a legtöbb könyvtárban rendelkezésre áll megfelelő számú ülőhely. 2007-ben összesen 4995 ülőhelyet biztosítottak a használók számára a megye települési könyvtáraiban és szolgáltató helyein. A városokban átlagosan 150, a községi nyilvános könyvtárakban 19, a könyvtári szolgáltató helyeken 13 ülőhely van. A községek könyvtári tereinek korszerűsítését mutatja, hogy az adatszolgáltatók az elmúlt évben 1044 db ülőhellyel és 158 db számítógéppel többet jelentettek, mint az elmúlt évben.

A számítógépek száma a könyvtárakban kis mértékben, de tovább emelkedett. 2007 év végén a megye közkönyvtáraiban és szolgáltató helyein összesen 606 db számítógép állt a használók rendelkezésére. A széles sávú internet elérhetősége egyre több településen biztosított. A megyében összesen 574 db internetes munkaállomást tartottak nyilván. A községekben átlagosan 2 számítógép áll rendelkezésre. Nincs számítógép 30 községi könyvtárban és 39 szolgáltató helyen.

Könyvtári integrált rendszert a megyében 16 önkormányzati fenntartású könyvtár használ. Köztük a legtöbben a GEORGE programmal dolgoznak (két városi könyvtár, a zalaszentgróti és a zalakarosi; valamint négy községi könyvtár, a csersegtomaji, a pacsai, a zalaapáti, és a zalaszentbalázi). A nagyobb könyvtárakban, így a megyei könyvtárban, a nagykanizsai, a zalaegerszegi, és a keszthelyi városi könyvtárakban a TEXTLIB rendszer működik. Folyamatban van továbbá a lenti és a letenyei könyvtárban is a TEXTLIB rendszer bevezetése. A hévizi és a zalalövői könyvtárak a SZIREN-t, a két zalaegerszegi ÁMK könyvtára és a sármelléki községi könyvtár az ELKA-t használja. Online katalógussal csak a nagyobb városi könyvtárak (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely) rendelkeznek. E könyvtárak a mozgókönyvtári keretből vásárolt dokumentumállományokat is visszakereshetővé tették honlapjukon. A könyvtári munkafeladatok automatizása terén 2008-tól további előrelépés várható.

A könyvtárak közötti kapcsolattartást és a szakmai információk továbbadását a személyes látogatások, az intézmény honlapjának rendszeres frissítése, a levelezés és a zalai könyvtárosok levelezőlistája, a ZALATÁR működtetése is segítette. A listának év végén 89 tagja volt. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár ezen kívül az iskolai- és gyermekkönyvtárosok számára kéthavi rendszerességgel hírlevelet is kiadott Gyermekkönyvtári Információ címmel. Az olvasókat szintén hírlevélben tájékoztatták az aktualitásokról.

Ki kell emelni a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár adatkezelő rendszerét, amely a nagykanizsai kistérség számára nyújt különböző szolgáltatásokat. A térség minden településén elérhető, és folyamatosan oktatják a rendszer használatát. A honlap eseménynaptára egy helyre összegyűjti rendezvényeket, folyamatosan bővül a digitális gyűjtemény, de nagy szerepet játszik az elektronikus kommunikáció terén (csevegő, üzenetküldés) is.

A hálózati munka megszervezésében ezen kívül fontos szerepe volt 2007-ben is a negyedévente megtartott hálózati értekezleteknek, amelyen részt vettek a városi könyvtárak képviselői. Az értekezleteknek elsősorban a közös projektek megszervezésében, lebonyolításában volt szerepe.

Folytatódtak a megyében 2007-ben is a szakfelügyeleti vizsgálatok. Összesen 25 vizsgálatra került sor, köztük Lenti és Letenye városi könyvtárának minőségi szakfelügyeleti vizsgálatára. Az ellenőrzések alkalmával – amelyek eredményesek voltak - a nyilvános könyvtárak működését vizsgálták a szakfelügyelők és javaslatokat tettek az esetleges problémák megoldására.

Állománygyarapodás, dokumentum-ellátás

A megye önkormányzati könyvtáraiban a helyben lévő állományokat figyelembe véve összesen 1.923.957 db dokumentum volt a 2007. év végén. Ez a szám nem egyezik meg a nyilvános könyvtárak statisztikai jelentésében szereplő összes leltári állománnyal (1.789.452 db). Ennek oka a következő: a mozgókönyvtári szolgáltató helyé vált községek nem jelentettek önállóan statisztikát. A szolgáltató könyvtár viszont csak a

MŰHELY

saját leltári állományában szerepelő mozgókönyvtári és ellátórendszeri (a községekbe letétbe adott) állományokat jelenthette le. Így kimaradtak a statisztikából ezeknek a községeknek a saját állományai (134.505 db). Ezek többsége régi, elavult irodalom. A szolgáltató könyvtárak feladata ezek átválogatása, selejtezése, majd a megmaradt használható állományok felvitele a mozgókönyvtári adatbázisba.

Könyvtár	Állománygyarapodás 2007-ben		Állománygyarapításra fordított összeg (eFt)
	db	érték (eFt)	
Városok könyvtárai	19127 (35%)	31051 34%	34364 34%
Községi könyvtárak	4706 9%	6812 7%	10862 7%
Mozgókönyvtár	28474 52%	49482 55%	54676 55%
Ellátórendszer	2141 4%	3576 4%	községeknél szerepel
Megye összesen	54448 100%	90921 100%	99902 100%

A megye könyvtárainak beletárolt állománya 2007-ben 54.448 db dokumentummal gyarapodott 90.921.000 Ft értékben. Az állománygyarapításra fordított összeg 99.902.000 Ft volt. A leltározott állományok átlagára 1.667 Ft volt.

A városi könyvtárak állományát gyarapította a beszerzések 34%-a, a községi könyvtárakét a 9%-a. A megyei állománygyarapodás fele mozgókönyvtári állományként került beletárolásra, az ellátórendszeri gyarapodás 4%-ra szorult vissza.

A statisztikai adatszolgáltatásban a mozgókönyvtári állományok és az ellátórendszeri állományok azonban a szolgáltató könyvtár állománygyarapodását növelik. Ezért célszerűnek láttuk ezt is megjeleníteni egy külön táblázatban:

Könyvtár	Állománygyarapodás (db)			
	Központi könyvtár	Mozgókönyvtár	Ellátórendszer	Összesen
Deák Ferenc Megyei Könyvtár	3019	5088		8107
József Attila Városi Könyvtár, Zalaegerszeg	2383	7223	428	10034
Fejér György Városi Könyvtár, Keszthely	2144	6638	730	9512
Városi Könyvtár, Lenti	2158	6891		9049
Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	4973	2634	983	8590

MŰHELY

Érdemes megvizsgálni, hogy a szolgáltató könyvtárakban hogyan alakult az állomány-beszerzési keret 2007-ben. Az előző évi gyarapodáshoz képest magasabb volt e könyvtárak dokumentum-beszerzésre fordított összege. A megyei könyvtár például 2006-ban 8.293.000 Ft-ot, 2007-ben 15.353.000 Ft-ot fordított összesen dokumentum-beszerzésre. A változás oka egyértelműen a mozgókönyvtári ellátás bevezetésének köszönhető. Ha megnézzük külön a központi könyvtár gyarapodását, a gyarapodási keret csökkenéséről beszélhetünk. Hasonló a helyzet a többi könyvtárnál is. A legnagyobb mértékben - 5 millió Ft-al - Keszthelyen csökkent a központ könyvtár dokumentum-beszerzési kerete.

A nagykanizsai városi könyvtár kivételével a központi könyvtár állománygyarapodási kerete nem éri el a mozgókönyvtári állománygyarapítási keretet.

Könyvtár	Állománygyarapodás értéke 2007-ben(eFt)		
	Központi könyvtár	Mozgókönyvtár	Összesen
Deák Ferenc Megyei Könyvtár	6871	8482	15353
József Attila Városi Könyvtár, Zalaegerszeg	4270	15820	20090
Fejér György Városi Könyvtár, Keszthely	3554	10604	14158
Városi Könyvtár, Lenti	2495	15743	18238
Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	9447	4027	13474

A dokumentumárak emelkedése miatt egyre fontosabbá válik a vásárlási kedvezmények mértéke. A könyvtárak igyekeztek olyan szolgáltatót választani, amely nagyobb kedvezményt biztosít. A közbeszerzési eljárás eredményeként a pécsi Direkt Kft. a lenti könyvtár számára például 36% kedvezménnyel biztosított könyveket. A Könyvtárellátó Közhasznú Társaság egyes szakkönyvekből 50% kedvezményt adott.

A megyei könyvtár és néhány kistélepusi ellátást is végző városi könyvtár áprilistól (vagy még később) tudta csak megkezdeni a dokumentum-beszerzést, mert a mozgókönyvtári szolgáltatás miatt olyan mértékűvé vált a könyvbiztosítási keret, hogy közbeszerzési eljárást kellett lefolytatniuk.

A dokumentum-beszerzési keretet 2007-ben is növelte az érdekeltség-növelő támogatás, bár egyre kevesebb intézmény válik erre jogosulttá. A megye 66 nyilvános könyvtára az elmúlt évi dokumentum-beszerzésére fordított támogatás alapján összesen 7 265 000 Ft támogatást nyert el.

Állománygyarapításra a zalalövői könyvtár nyert 300.000 Ft pályázati támogatást az NKA-tól, ezen kívül sikerrel szerepeltek „A közkönyvtárak uniós programjának 2007. évi támogatása” pályázaton is, amelyen 100.000 Ft támogatásban részesültek.

A megyében összesen 3052 darab volt a kurrens időszaki kiadványok száma 2007-ban, 1323-al több, mint az előző évben. Az ellátottság javulásának oka az volt, hogy a mozgókönyvtári szolgáltató helyek számára összesen 1303 időszaki kiadványt fizettek elő az ellátó könyvtárak. Ez óriási eredménynek számít, hiszen a legkisebb

MŰHELY

települések többségében eddig még soha sem járt semmilyen folyóirat, most pedig többféle (3-13 féle) színes lap közül is válogathatnak az érdeklődők.

Forgalmi adatok

A regisztrált könyvtárhasználók száma 2007 év végén 50769 fő volt, ami azt jelenti, hogy a megye lakosságának 17%-a tagja valamelyik önkormányzati könyvtárnak, vagy szolgáltató helynek. Míg az elmúlt években csökkent a regisztrált könyvtárhasználók száma 2007-ben már 1721 fővel többen iratkoztak be a megye könyvtáraiba, mint 2006-ban.

A személyes használatok száma viszont az elmúlt 5 évet figyelembe véve évente csökkent egy kicsit, míg a távhasználatok száma emelkedő tendenciát mutat. Megyei szinten az olvasók 663.207 alkalommal keresték fel 2007-ben személyesen a könyvtárakat; egy beiratkozott olvasó átlagosan 13 alkalommal tett látogatást személyesen a könyvtárában.

A könyvtárak regisztrált használói					
	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Városokban	35124	35141	32894	32065	33079
Községekben	17573	17241	17672	16983	17690
Összesen	52697	52382	50566	49048	50769

Személyes (helybeni) használatok száma					
	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Városokban	493615	524677	509762	486845	470133
Községekben	151036	156058	166996	180680	193074
Összesen	644651	680735	676758	667525	663207

Kölcsönzött kötetek száma					
	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Városokban	755446	792097	751466	770332	750511
Községekben	242994	242265	232268	224202	224395
Összesen	998440	1034362	983734	994534	974906

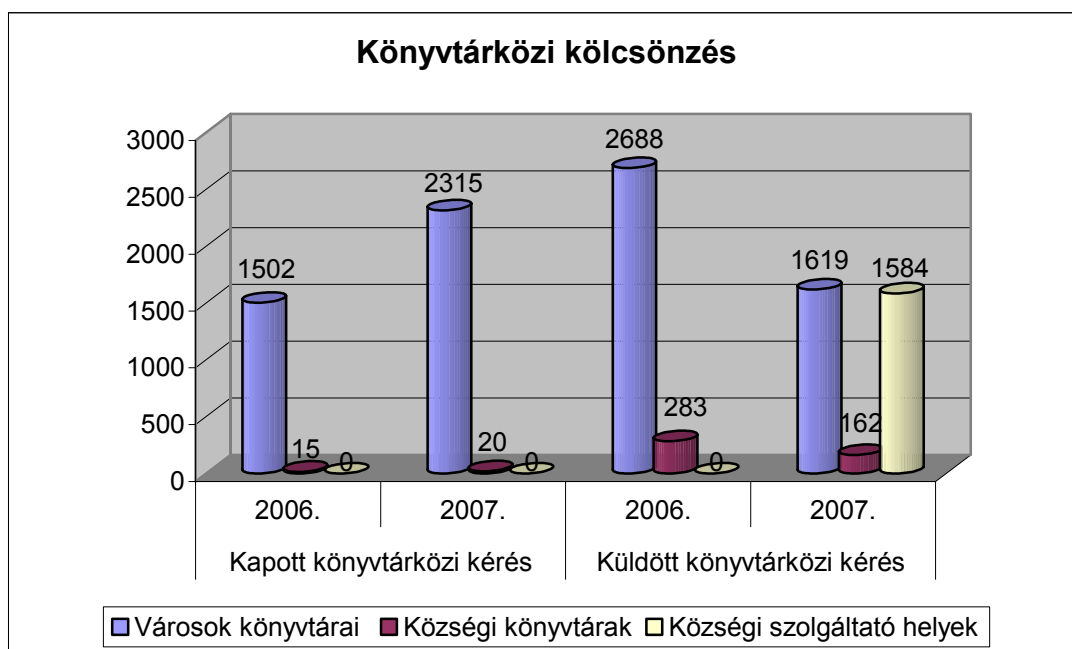
A 14 év alattiak körében szintén 852-vel több volt a regisztrált használók száma, ezek az olvasók elsősorban a községekben iratkoztak be. Az összes regisztrált olvasónak 33% volt 14 év alatti gyerek. A személyes használók száma a beiratkozottak számának emelkedése ellenére csökkenést mutat megyei szinten. A községekben egyre több gyerek keresi fel a könyvtárakat, viszont a városi könyvtárakban megfigyelhető némi visszaesés.

Csökken a kölcsönzések száma is. A városokban 750.511 db, a községekben 224.395 db dokumentumot kölcsönöztek ki az év folyamán. A közvetlenül helyben használt dokumentumok száma 399.655 db volt, alig változott az előző évhez képest. A referenzs kérések száma 76.906 db volt, több mint 17 ezerrel kevesebb, mit 2006-ban volt.

A mozgókönyvtári szolgáltató helyeken a kínálat növekedésével párhuzamosan egyenlőre még nem érzékelhető a forgalom növekedése. Ennek oka egyrészt az volt, hogy csak a 2. félévtől indulhattak el a kiszállítások a falvakba, valamint több helyen felújítások miatt szünetelt egy ideig a szolgáltatás.

A könyvtárközi kölcsönzés elsősorban a városok könyvtáraiban jellemző szolgáltatás, községi könyvtárakban alig fordul elő. A kéréseket elsősorban eredeti dokumentum elküldésével teljesítik a könyvtárak, de egyre nő a másolat (főleg az elektronikus másolat) formájában küldött dokumentumok száma.

Megyei szinten a szolgáltatás emelkedő tendenciát mutat: a könyvtárakhoz beérkezett könyvtárközi kérések száma (2335 db kérésből 1337 teljesült). A legtöbb kérés (1709 db) a Halis István Városi Könyvtárhoz érkezett be, ahol megduplázódott az előző évi adat.

A küldött könyvtárközi kérések száma viszont szinte valamennyi könyvtárban csökkent az előző évhez képest (2971 kérésből 2745 teljesült).

Érdekes fejlemény viszont, hogy a könyvtári szolgáltató helyeken egyre jellemzőbbé válik a könyvtárközi kölcsönzés (1584 db). A küldött kérések száma 2007-ben megközelítette a városok könyvtáraiból küldött kérések számát. Elsősorban a nagykanizsai kistérség mozgókönyvtári szolgáltatásának fontos része a könyvtárközi kölcsönzés.

Egyéb szolgáltatások

A könyvtárak egyéb szolgáltatásai között kiemelt szerepe volt a rendezvényeknek. A megyében összesen 200 kiállításra és 1907 egyéb (szakmai, irodalmi) rendezvényre került sor, amelyeknek 69.455 látogatója volt. 108 rendezvényt volt több 2007-ben mint az előző évben, amelyeken több mint 15 ezer emberrel többen vettek részt.

A kiállítások közül ki kell emelni azt az országos vándorkiállítást, amely az Informatikai és Könyvtári Szövetség Külügyminisztériummal kötött megállapodása eredményeként a Római Szerződés 50. évfordulója alkalmából indult útjára megyénkben is. 2007. márciusa és júniusa között egyszerre 4 helyszínen voltak láthatók a plakátok.

Az irodalmi rendezvények elsősorban a könyvünnepekhez kapcsolódtak. Az Ünnepi Könyvhétén 20 településen összesen 41 könyvtári rendezvényre került sor a megyében. A Zalai Gyermekkönyvhéteken összesen 36 programot szerveztünk. Mindkét rendezvénysorozathoz programfüzetet készült. A községekben tartott rendezvények száma emelkedett, ehhez a mozgókönyvtári normatív támogatás mellett pályázatok biztosítottak forrást. Az író-olvasó találkozók, zenés irodalmi műsorok, kézműves foglalkozások sok érdeklődőt vonzottak a falvakban.

A hagyományosan megrendezett József Attila Versmondó verseny városkörnyéki selejtezői után a megyei döntőre 2007-ben a szlovéniai Lendván került sor.

Több könyvtárban indítottak különböző irodalmi pályázatokat, levelezős játékokat, továbbá olvasóköroket, olvasótáborokat is szerveztek. Az egész megye általános iskolás korú korosztályát célozta meg a Deák Ferenc Megyei Könyvtár által meghirdetett a „Hunyadi Mátyás, a jégen választott király” című levelezős játék, valamint a zalalövői városi könyvtár levelezős játéka és mondaíró pályázata.

A megyei összefogással megvalósuló rendezvények között kiemelkednek az őszi könyvtári napok rendezvényei, amelyet hosszú és alapos előkészítő munka előzött meg. Eredménye az a 12 nap, amelyre sűrűsödtek a Nagy Olvasóshow rendezvényei. Az Informatikai és Könyvtári Szövetség nagyon alapos forgatókönyvvel segítette a részt vevő könyvtárak munkáit, míg a Nemzeti Kulturális Alap pályázata lehetőséget biztosított a rendezvények megszervezésére.

Zala megyében szinte valamennyi városi könyvtár és több községi és iskolai könyvtár is bekapcsolódott ebbe a rendezvénysorozatba, amelynek a koordinátora a Deák Ferenc Megyei Könyvtár volt. A megyei rendezvények finanszírozására a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakmai Kollégiumának pályázatán 1 200 000 Ft-ot sikerült elnyerni. A rendezvénysorozat 12 napja alatt a megyében 173 rendezvényt tartottunk, 7381 fő részvételével. (Összehasonlításként álljon itt a Nagy Könyv program adata is: a nem egészen 1 év alatt 139 rendezvényünk volt, 7749 fő részvételével.) Kiemelt rendezvény volt a Könyves vasárnap, amelyet a legtöbb városi könyvtárban és a megyei könyvtárban tartottak meg. Keszthelyen ezen a napon egész napos fesztiválra került sor, ahol bemutatkozhattak a városkörnyék településeinek művészeti csoportjai, kézművesei is.

A megye könyvtárosainak szakmai fejlődéséhez hozzájárultak az akkreditált képzések mellett a különböző témában szervezett **továbbképzések** is. A megyei könyvtárban az MKE Zala Megyei Szervezetének szervezésében április 23-án Zagorecz Csuka Judit tartott előadást a szlovéniai magyar könyvkiadás-, sajtó- és

könyvtártörténetéről. Többen részt vettek az ország különböző pontján rendezett szakmai napokon, konferenciákon és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete vándorgyűlésén is.

A nagy könyvtárak gondot fordítanak a könyvtárhasználók képzésére is. A statisztikai számok alapján a megyében összesen 2553 órában 16540 fő vett részt használóképzésben. Legtöbb (1360) órát a Halis István Városi könyvtárban tartottak meg.

Az elektronikus ügyintézés ismereteinek elsajátítására szervezett tanfolyamok lebonyolítására a Deák Ferenc Megyei Könyvtár az NKA Könyvtári Kollégiumától 1 300 000 Ft támogatást nyert. A zalaegerszegi és a lenti városi könyvtárral közös pályázat sikeressége tette lehetővé, hogy ősztől mindhárom intézményben internet használói tanfolyamokra került sor. A támogatásból sikerült számítógépeket is vásárolni.

Az elmúlt évekhez hasonlóan megjelentettük megyei szakmai kiadványainkat. Májusban jelent meg „Zala megye településeinek könyvtári ellátása” címmel a 2006. évi legfontosabb statisztikai mutatókat tartalmazó *TEKE*. A nyomtatott változat mellett táblázatai a megyei könyvtár honlapján is hozzáférhetők, ugyanúgy, mint a Zalai Könyvtári Levelező című hálózati folyóirat is, amelynek évi két számát az elmúlt évekhez hasonlóan szerkesztettük és jelentettük meg. Írásai beszámoltak a megyében végzett szakmai munkáról. A lapot eljuttattuk valamennyi Zala megyei könyvtárnak, így értesülhetnek a megyei és országos szakmai programokról, a könyvtárakban folyó műhelymunkáról.

A Gyermekkönyvtáros Műhely 2007-ben is kiadta a Gyermekkönyvtári Információ c. módszertani hírlevelet, valamint az Olvasó Lurkó c. folyóiratot.

A megyei hálózat tagkönyvtárai számára a Deák Ferenc Megyei Könyvtár továbbra is vállalta az önköltséges áron való *köttetést*. 2007-ben összesen 3580 kötet bekötésére került sor. Ebből puha kötésben 2021 db A4 méretű saját kiadványt jelentettünk meg. A megrendelő 5 városi könyvtár (Keszthely, Lenti, Letenye, Zalaegerszeg, Zalaszentgrót), a Megyei Önkormányzat, és az MMIK Pedagógiai Intézet a félévszon köttetést vették igénybe, összesen 403 db kiadványt költettek be.

Összegzés

Az elmúlt évekhez hasonlóan idén is az volt a célunk, hogy a statisztikai adatok, valamint a könyvtáraktól kért kiegészítő információk birtokában rámutassunk azokra a tendenciákra, amelyek a különböző feltételek között működő könyvtárakat jellemzik.

Értékelésünk, elemzésünk éppen ezért nem csak a szűkebb szakma tájékoztatását szolgálja, hanem a fenntartók figyelmét is rá kívánjuk irányítani az elért eredményekre és azokra a jelenségekre, amelyek az intézmények szolgáltatásainak színvonalát veszélyeztetik, vagy az új, halaszthatatlan szakmai feladatok megjelenésére, amelyek sürgős fenntartói beavatkozást igényelnek.

A statisztikai adatok tükrében megállapíthatjuk, hogy a megye lakossága továbbra is igényli a könyvtári szolgáltatásokat, igaz, a számok arra engednek következtetni, hogy az igénybe vett szolgáltatások megváltoznak. Kicsit emelkedett a beiratkozott olvasók száma, de valamennyit csökkent személyes könyvtárhasználatok száma, amelynek oka lehet, hogy az utóbbi években a költségvetési megszorítások folytán csökkent a könyvtárakban az új dokumentumok beszerzése, és így kevésbé megfelelő a kínálat. Átalakultak az olvasási szokások is, a szépirodalom olvasása visszaszorulóban van, az olvasás motiváló tényezője elsősorban a tanulás. Másrészt a

világhálón egyre több dokumentum online módon teljes szöveggel elérhető. Ezért fontos, hogy a könyvtárakban is erősödjön a tartalomszolgáltatás, hiszen azoknak a könyvtáraknak a távhasználata nagymértékben nő (jóval magasabb, mint a személyes használóké), ahol a honlapon különböző adatbázisokat, elektronikus dokumentumokat tettek elérhetővé.

Az anyagi nehézségek ellenére jó néhány területen sikerült előbbre lépni, több könyvtárat, szolgáltató helyet felújítottak, új bútorokat, eszközöket vásároltak. Egyre több helyen az internet csatlakozás is megoldottá vált. A statisztikai számok is bizonyítják, hogy a legtöbb községben a működési körülmények egyre javulnak, amely remélhetőleg maga után vonja majd a forgalmi adatok emelkedését.

Az állomány-beszerzési keret azonban egyre csökken a legtöbb városi és a megyei könyvtárban. Kevesebb a vásárolt dokumentum, így féltő, hogy a kínálat csökkése miatt egyre kevesebb lesz a használók száma is. Elgondolkodtató tény, hogy a szolgáltató könyvtárakban a mozgókönyvtári gyarapodás jóval magasabb a központi könyvtár állomány-növekedésénél. Az új dokumentumok 52%-a a mozgókönyvtári szolgáltató helyeken keresztül jut el a használókhoz.

A kistelepülések ellátásában a minőségi változás már most a kezdeti időszakban is megfigyelhető: pozitív változás, hogy a könyvek mellett megtalálhatók a kurrens folyóiratok, DVD-k, CD-k, CD ROM-ok, bővültek a szolgáltatások, javultak a működési körülmények, amelyek szintén a mozgókönyvtári normatívának köszönhetők. A nagy nyilvános könyvtárral való szorosabb együttműködés mindenképpen a szakmai színvonal emelkedését hozza magával. Remélhetőleg ez a tendencia folytatódik a következő években is.

Sebestyénné Horváth Margit

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár munkatársai Sopronban az MKE Zala megyei Szervezetének kirándulásán